

ali pa ob mrzlih in oblačnih dneh. Tačas premrli vise po listji, in vsak stres jih pomeče na tla. Pod drevo naj se razgrne kako prostiralo (ruha, plahta ali kaj drugega,) da je lahko mrčes tem hitreje pobirati in da se ni treba za vsakim pripogibati. Nabrane je treba potem kakor koli pomoriti, n. pr. popariti. Ni treba še dostavljati, da kokoši hroste prav rade zobljejo. Z apnom pomešani so jako dober gnoj. Samo ob sebi se razumeva, da jih je treba, kolikor je moči, pokončevati, dokler so še v zemlji ličinke (črvi, ogrci, podjedi). Ali tedaj jih ni lahko tako uspešno zatirati. Tiste seveda, ki pri oranji ali pri okopovanji prihajajo na vrh, tiste je treba sproti moriti. Pekoče solnce jih sicer precej hitro pomori, ali vendar ne kaže prepuščati tega posla zgolj njemu. Črvi namreč, začutivši sovražno jim solnce, izkušajo mu uteči, kar se jim večinoma posreči, in sicer tem laže, ker je plug zemljo vzrahljal. Pri oranji naj torej kak otrok s koškom na roci hodi za plugom in naj pobira črve vanj. Doma naj se pa pomečejo kokošim, racam ali svinjam, ki jih vse prav rade jedo. Ako se pa komu ne zdi vredno, nositi jih domov za pičo, vrzi jih konec njive na pot ali sploh na utrta tla, da jih solnce opali, ali pa jih pogazi. To jim je še najgostejša smrt. Varovati in paziti pa je krta, ki je pod zemljo kmetovalcu najboljši prijatelj. On vedno preži na ogrce in jih ugonablja, in ko bi ne bilo njega pokončavali bi črvi sadeže in žita ubogim poljedelcem ter jim bili v veliko zlo.

Ker je veliko merčesje zalege za drevesno lubadjo, dobro in koristno je zelo, vsako leto po zimi staro lubad odpraskati in deblo potem namazati z beležem od apna in ilovice. Če se primeša beležu še krvi, volovskega žolča in kravjaka, ubrani se drevo tudi zajčjim zobem.

Bodi si pa kmetovalec ali sadjar še tako priden, vsega dela vendar sam ne zmore. Preveč je raznovrstne golazni, ki zna sebe in svojo zalego navadno tako dobro skriti, da je človek niti ne opazi. To velja sosebnost o jajcih, ki so največ toli drobna, da jih pregleda tudi najbistrejše oko. Za to delo je treba poleg bistrovidnega očesa tudi telesne gibkosti in spretnosti in neumorne marljivosti. In takih delavcev ima kmetovalec na ponudbo, a kar je še najlepše, nobeden njih ne zahteva plačila, zadovoljni so, ako jih pri delu nihče ne moti. Ti zadovoljni pomagači so — ptiči. Zato naj gleda vsak pameten gospodar, da točno izvršuje zakon za varstvo koristnih ptičev z dné 17. junija 1870. l., dež. zak. št. 20, saj ni nobenega drugega zakona tako lahko in brez vsakih ovir izpolnjevati.

Razne reči.

* Zboljšanje govejega plemena. Kolike vrednosti je zboljšanje govejega plemena, to dokazuje uradno izvestje angleško o tamošnjem govedarstvu, katero trdi, da se je goved na Angleškem toliko zboljšala v zadnjem

desetletji, da proti prejšnji dobi molzejo krave povprečno po 207 litrov mleka več na leto.

* Krompir ohraniš za jed zdrav in okusen do novine, ako ga deneš v kako košaro in jo vtakneš za nekaj minut v kotel z vrelo vodo. Tak krompir ne vzkali, ne sčrni in ne uvene ter ostane do poletja okusen.

* Po travnikih tudi lahko zasajamo sadno ali gozdno drevje. S tem si izdatno povišamo dohodke. Ali saditi smemo le v posebnih slučajih. Priznavati je sicer, da drevje manjša množino sena; toda po krajih, koder pomanjkuje sadja ali tudi lesa za kurjavo, in če je dotična zemlja sposobna za sadno drevje, je vendar umno tako ravnanje, ker sadje, katerega dobivamo, dobro povrača, kar manj sena nakašamo. Posebno bi priporočali, po obrežjih, ob travnikih, ali če čez travnik peljejo ceste, ob njih straneh zasajati primerno drevje. Prav slabi in revni travniki dajo več dohodke, če na nje zasadimo nekoliko dreves, katera obsekujemo nad glavo. Pod takim drevjem dobivamo še dovolj krme, in če sicer nimamo gozda, tudi potrebnih drv za domačo kurjavo.

* Sadje na špalirji, ki stoji tam, koder hodi mnogo ljudi mimo, ne obstane rado na drevji, ker ga kmalu pokradejo. Za taka mesta so najboljše hruške, ki se omlade in so za jed šele dolgo po trgatvi, t. j. tiste, ki zore šele v shrambi. Take in ob enem tudi zelo fine vrste so: Dielovka, nova krasanka, esperenovka in pastorka.

* Mesečno retkvico le tedaj lepo pridelaš, ako je ne seješ pregosto. Uže od pričetka moraš skrbeti, da ima vsaka rastlinica dovolj prostora, zato setev precej razredči, kadar seme vzkali. Ako se ravnaš po tem navodilu, imel bodeš vedno lepo retkvico.

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 47. Imam mlado kobilu, katera zjutraj pa tudi po dnevi pokašljeje, menim, zato, ker so jo nekoč vročo napojili. Kako je odpraviti ta kašelj? (D. L.)

Odgovor: Kašelj je redkokedaj bolezen sama za se, ampak nasledek kake druge bolezni v sapniku ali v dihalih sploh. Mnogokrat se začne s kašljem naduha. Iz tega vzroka Vam prav zelo priporočamo svéta iskati pri živinozdravniku. — Kašelj olajšate konju, ako mu skrbite za primerno klajo in pijačo ter za primerno ravnanje. Hlev ne bodi mrzel, a tudi ne vroč, konj bodi zavarovan proti mokroti in mrazu ter naj nikdar ne dobi mrzle pijače. Prah in veter sta za takega konja tudi napačna. Za krmo služi kašljajočemu konju prav dobro korenje, otrobi na mlačni vodi itd. Za zdravila služijo sladaste in sluzne reči, kakor na pr. sladke koreninice, kuhan ječmen, lanena moka itd.

Vprašanje 48. Kje bi dobil kozje pleme, ki bi bilo zelo mlečno? Ali so domače (kranjske) koze dobre, in kako jih je krmiti, da ostanejo zelo mlečne? (J. D. v P.)

Odgovor: Naše domače koze so izvrstnega plemena, ter jih zunaj dežele bolj cenijo nego doma. Posebno dobre koze so v Zatiškem in Žužemberškem okraji. Koza je glede krme enaka kravi, le manj izbirčna je ter tudi ob slabjši krmi še vedno dobro uspeva. To je pa gotovo, da toliko bolje molze, kolikor boljše in tečnejšo krmo dobiva.

Vprašanje 49. Ali je „zborovska rž“, katero Ram-bousek priporoča, dobra in ali bi ugajala za Gorenjce? (Fr. Š. v Š.)

Odgovor: Zborovska rž Vam priporočamo iz svoje izkušnje. Ta rž bode gotovo dobro uspevala na Gorenjskem, ker je doma iz kraja, ki ima dokaj neugodnejše podnebje nego Gorenjsko.

Vprašanje 50. Ali bode družba prodajala ob prihodnji dražbi plemenske govedi beljanskega plemena tudi breje junice? (Fr. Š. v Š.)

Odgovor: Družba uže nekaj let sem ne prodaja več ni junci, ni krav, ampak same bike. To ravnanje je popolnoma pravo, ker s tistim denarjem, katerega stoji junica, kupi se lahko bik, ki neprimerno več koristi za zboljšanje govedi domače nego junica.

Vprašanje 51. Nekatera moja sesajoča jagnjeta zgrabi kar hipoma krč, trese jih in zvija, in slednjič poginejo. Raztelesitev ne pokaže razen nenavadno velikega žolča in mehurja, nič posebnega. Kaj je vzrok tej bolezni in kako zdraviti od nje? (M. T. v Z.)

Odgovor: Bolezen, katero popisujete, je hromota jagnjet, ki se raznovrstno pojavlja, a je vedno v tem enaka, da jagnjeta pridejo ž njo uže na svet. Bolezni torej ni zdraviti pri jagnjetih, ampak pri brejih ovcah. Vzroki bolezni so: Pretečno krmljenje brejih ovac, zlasti hitra menjava slabe krme z dobro, — predno se ovce obreve, pomanjkanje apna v krmi, premehkužno ravnanje z ovci itd. Slaba jagnjeta seveda prej obole, nego krepka. Bolezen se posebno rada pokaže, ako se jagnjeta prehlade. Kadar jagnje oboli, ni dosti več narediti, boljše je pri brejih ovcah gledati na pravilno ravnanje. Iz povedanega je razvidno, kako je z ovci ravnati, da ne obole, razen tega je pa dobro, krmi dodajati koščene moke ali katere druge apnene spojine.

Vprašanje 52. Ali bi bilo dajati odstavljenim teletom fižola namesto ovs? (J. K. župnik pri Sv. M.)

Odgovor: Primerno množino kuhanega fižola lahko dajete teletu, a z ozirom na to, da ima fižol dvakrat toliko dušilkovih snovi v sebi kakor oves, morate pomisliti, da se tele ob preobitem fižolu zelo zdebela, kar je dobro, če ga prodaste v mesnico, pa slabo, ako je za pleme določeno. Fižol mora biti seveda kuhan kakor oves.

Vprašanje 53. Imam ilovnato njivo ob senčni strani, na katero bi rad sejal lucerno in travo. Ali bi taka setev uspevala? (M. D. v P.)

Odgovor: Ako je njiva dobro obdelana in primerno gnojna, gotovo bode lucerna, s travo pomešana, dobro uspevala, če je tudi lega bolj senčna.

Vprašanje 54. Imam hrušev mošt, ki je uže štiri leta star. Mošt se sme meriti z vsakim vinom, bil je vedno čist kot voda in vsako leto pretočen. Pred mesecem dni sem pa zapazil, da je postal kalen in tudi dober okus je izgubil. Kaj je vzrok temu in ali je kaj pomoči? (F. A. v P.)

Odgovor: Natančen odgovor bi Vam mogli le dati, ako bi vino videli, oziroma pokusili. Ker je pa Vaš mošt star in je bil dosedaj dober in čist, lahko skoraj za gotovo rečemo, da je zbolel za boleznijo, katero so povzročile glive v njem. Ta bolezen se posebno rada pokaže pri sadnemu vinu, zato pa mošt tudi povsod porabijo v prvem ali vsaj v drugem letu. Vzrok bolezni so, kakor smo rekli, glive, ki pa tem prej nastopijo, kolikor manj je bilo vino pretakano. Enkrat na leto mošt pretočiti je premalo, vsaj trikrat ga je treba. Pomoči pa sedaj prav za prav ni nobene, in prej če mošt porabite (ako je sploh še raben), tem boljše bode.

(Dalje prihodnjič.)

Podučne stvari.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

(Dalje.)

155.

O škodljivosti termitov.

Vsi potje zunaj gnjezda vodijo k hrani. Za vojnike in delavce, kateri po teh potih hodijo, zná se, da jim je glavna hrana les, a poleg jim gré v slast tudi druga bilinska hrana. Kako se prehranjuje kraljevski par in slabotna deca, to nam ni poznato. Ni dvojbe, da za nje skrbé delavci, ali kako, tega ne vemo.

Termiti so v južnih krajih radi velike svoje požrešnosti silna nadloga. Človeku samemu ne storé nič takega, ali mu kvarijo imovino. Izjedó mu obleko in knjige, pohištvo in ves les na hiši, in to tako brzo in tiho, da jih človek še le tedaj opazi, kedar se mu streha na glavo podere. Oni se v lesene reči zavlečejo s krivne strani, pa jih vse izjedo, pusté samo tanko zunanjo skorjo. Ako hočejo izjesti mizo v sobi, lotijo se na tleh tistega mesta, kjer noge stojó. Tako se skrivaj zavlečejo v mizo, kmalu jo izjedo tako, da ostane samo zunanja skorja, tanka kot popir. Miza stoji tako dobro, da bi človek niti ne pomislil, da jo more najlahnejši sunek podreti in zdrobiti. Ako je na mizi stalo ovočje, tudi ono je izjedeno znotraj, in tudi tu so prišli vanj tam, kjer se mize dotiče. Na ta način izjedo termiti vse leseno pohištvo, tudi brodove.